

2018-2023 TÜTÜN KONTROLÜ Strateji Belgesi ve Eylem Planı

2018

Tütünle Mücadele Faaliyet Raporu

31 Mayıs - 31 Aralık 2018

İçindekiler

Giriş.....	4
Türkiye’de Tütünle Mücadele Süreci.....	5
Türkiye M-POWER Yol Haritası	11
M “monitor”: Tütün Kullanımının Takip Edilmesi	11
P “protect”: Pasif Sigara Dumanından Halkın Korunması	13
Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi	15
Yeşil Dedektör Mobil Uygulaması	16
İller Arası Çapraz Denetim	16
Tütün Denetçileri Uzaktan Eğitim Programı (TÜDEP).....	17
O “offer”: Sigara Bırakmak İsteyenlere Destek Olmak	17
Sigara Bırakma Poliklinikleri	17
ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı	19
W “warn”: Sigaranın Zararları Konusunda Toplumun Uyarılması.....	21
Dumansız Hava Sahası Medya Kampanyası.....	21
Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM)	23
31 Mayıs " <i>Dünya Tütünsüz Günü</i> " 9 Şubat " <i>Sigarayı Bırakma Günü</i> " Programları	25
E “enforce”: Tütün ürünlerinin reklâmlarının önlenmesi	25
R “raise”: Vergilerin artırılması	27
Ödüllerimiz.....	27
2018-2023 Döneminde Yapılması Planlanan Çalışmalar	28

Tablolar

Tablo 1: TBM Eğitim Programı Kapsamında Oluşturulan Modüllere Göre Eğitim Verilen Kişi Sayıları (2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı)23

Tablo 2: Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre TBM Eğitim Programı Kapsamında Eğitim Verilen Kişi Sayıları.....23

Şekiller

Şekil 1: Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı Bileşenleri10

Şekil 2: M-POWER Politika Paketi Bileşenleri11

Şekil 3: Yıllara Göre 15 Yaş ve Üzeri Tütün Kullanım Durumu (%).....12

Şekil 4: Yıllara Göre 13-15 Yaş Arası Gençlerde Sigara Kullanım Durumu (%)..... 13

Şekil 5: Yıllara Göre Denetim Sayıları (Adet) 14

Şekil 6: Yıllara Göre Denetimlerde Uygulanan İdari Yaptırımlar (TL) 15

Şekil 7: Sigara Bırakma Polikliniklerinin Muayene Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı 18

Şekil 8: Yıllara Göre ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattını Arayanlardan Sigara Bırakma Planı Yapılarak Bir Yıl Takip Edilen Danışanların Sigara Bırakma Durumu (%) 20

Giriş

Tütün kullanımı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından, dünyanın şimdiye kadar karşılaştığı en büyük halk sağlığı tehditlerinden biri olarak tanımlanmakta ve doğum öncesi dönemden başlayarak, insan yaşamının bütün evrelerinde 50'den fazlası kanser olmak üzere, ölüme kadar götüren pek çok sağlık sorununa yol açmaktadır. Günümüzde %80'i düşük ve orta gelirli ülkelerde olmak üzere, dünyada 1,1 milyar kişi ülkemizde ise yaklaşık 15 milyondan fazla kişi tütün ürünü kullanmaktadır.

Dünyada her yıl 8 milyon kişi tütün ürünü kullanımına bağlı hastalıklar sebebiyle hayatını kaybetmektedir. Bu ölümlerin 6 milyondan fazlası doğrudan tütün kullanımının sonucu iken 1 milyondan fazla kişi de tütün ürünü kullandığı için değil tütün ürünü dumana maruz kaldığı için hayatını kaybetmektedir. Ülkemizde de her yıl yaklaşık 100.000 kişi tütün kullanımına bağlı hastalıklar sebebiyle hayatını kaybetmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre, 700 milyon çocuk yani dünyadaki çocukların yarısı tütün ürünü dumanına maruz kalmaktadır. Dünyada her yıl, 60.000 çocuk pasif etkilenimin yol açtığı solunum yolu enfeksiyonları sebebiyle, 5 yaşından önce hayatını kaybetmektedir. Toplum pasif tütün dumanının zararlarından korumanın tek yolu bütün kapalı alanlarda tütün ürünü kullanımının engellenmesidir.

Koruyucu önleyici çalışmalarla, başta çocuk ve gençler olmak üzere bireylerin tütün ürünü kullanımına hiç başlamadan sağlıklı kalmaları amaçlanmaktadır. Böylece sadece tütün bağımlılığını önlemek noktasında değil, diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımının önünün kesilmesine yönelik de önemli kazançlar sağlanacaktır. Yürütülen koruyucu-önleyici çalışmaların yanı sıra tütün ürünü kullanan bireylerin, bırakmaları için teşvik edilmeleri ve bırakmak isteyenlere uygun desteğin sağlanması da tütünle mücadele çalışmalarının temel taşlarından biridir.

2018-2023 dönemini kapsayan 6 yıllık süreçte tütünle mücadeleye yönelik yürütülecek tüm çalışmaların detaylı olarak planlandığı, uzun ve detaylı bir çalışmanın ürünü olarak hazırlanan "Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı" 30 Mayıs 2018 tarihinde Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Başkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe girdi.

Eylem planı kapsamında yürütülen faaliyetlerin, yıllık olarak raporlanıp kamuoyuyla paylaşılması, kamuoyunun doğru bilgiye doğru zamanda erişmesinin sağlanması açısından son derece önemlidir.

TÜRKİYE’DE TÛTÛNLE MÛCADELE SÛRECİ

TÛtÛnle mÛcadelede ilk uluslararası anlaşma olan “*TÛtÛn KontrolÛ Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS)*” 21 Mayıs 2003 tarihinde Dünya Sağlık ÖrgÛtÛnÛn (DSÖ) 56. Dünya Sağlık Asamblesinde kabul edildi. Bu sözleşme 28 Nisan 2004 tarihinde Ûlkemiz adına o tarihteki Sağlık Bakanımız Sayın Prof. Dr. Recep AKDAĞ tarafından imzalandı ve akabinde TBMM’de kabul edildi. 30 Kasım 2004 tarihli ve 25656 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yÛrÛrlÛğe girdi. Ûlkemiz Sözleşmeyi imzalayan 43. Ûlke konumunda olup gÛnÛmÛzde 181 Ûlke sözleşmeye taraftır.

TKÇS’nin imzalanması ile birlikte Ûlkemizde başlatılan tÛtÛn kontrolÛne yÛnelik çalışmalar ivme kazandı. İlgili Bakanlıklar, üniversiteler ve sivil toplum örgÛtlerinden 130’a yakın uzmanın iş birliğı ile hazırlanan ilk “*Ulusal TÛtÛn Kontrol Programı*” 07 Ekim 2006 tarihinde Başbakanlık Genelgesi ile yayımlandı.

TKÇS’nin rehberliğinde Ûlkemizde yÛrÛtÛlecek olan tÛtÛnle mÛcadele çalışmaları için yol haritası olan “*Ulusal TÛtÛn Kontrol Programı Eylem Planı 2008–2012*” hazırlandı ve 12 Aralık 2007’de bizzat Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından kamuoyuna tanıtıldı. Ulusal TÛtÛn Kontrol Programı’nın uygulanması için 2007 yılında 81 ilimizde “*İl TÛtÛn Kontrol Kurulları*” oluşturuldu ve tÛtÛnle mÛcadele çalışmalarının yerel düzeyde yÛrÛtÛlmesi için görevlendirildi. Bakanlığımızda yÛrÛtÛlen çalışmaların daha etkili ve sÛrdÛrÛlebilir olması amacıyla Aralık 2007’de TÛtÛn ve Madde Bağımlılığı ile MÛcadele Dairesi Başkanlığı kuruldu.

Sayın Cumhurbaşkanımızın tÛtÛnle mÛcadele çalışmalarına kattığı ivme ile 5727 sayılı “*TÛtÛn Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değışiklik Yapılması Hakkında Kanun*” 03 Ocak 2008 tarihinde TBMM’de kabul edildi. Söz konusu Kanunun kamuya açık kapalı alanları ile ilgili hükümleri 19 Mayıs 2008, özel hukuk kişilerine ait olan lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde tÛtÛn ürünlerinin tüketilmemesi ile ilgili hükmü ise 19 Temmuz 2009 tarihinde yÛrÛrlÛğe girdi. Kanunun tüm hükümleriyle yÛrÛrlÛğe girmesiyle ikamete mahsus konutlar hariç tüm kapalı alanlarda tÛtÛn ürünü kullanma yasağı getirildi. Kanunla, başta çocuk ve gençler olmak üzere tüm toplumu, tÛtÛn ürünü dumanına bağılı pasif maruziyetten korumak amaçlandı.

Bu tarz bir uygulamanın esnafı ekonomik olarak zarara uğratacağı, işyerlerinin kapanacağı, pek çok kişinin işsiz kalacağı, tÛtÛn ürünü kullanılan ve kullanılmayan alanlar oluşturulması durumunda bunun önlenebileceğı iddia edildi. Hatta Kanun’un iptali için Anayasa Mahkemesi’ne bile başvuru yapıldı. 07 Ocak 2011 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından 4207 sayılı Kanun’un devamı yönünde tarihi bir karar verildi.

Kanundaki ceza hükümlerinin uygulanmasına yÛnelik düzenlemeleri içeren “*Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Yer, Araç, Bina ve Tesislerde TÛtÛn Ürünü Tüketenlere Verilecek İdari Yaptırım Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ*” 27 Mayıs 2008 tarihinde Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlandı.

19 Temmuz 2009 itibariyle Ülkemiz, DSÖ verilerine göre tütün kontrolüne yönelik en geniş kapsamlı yasası olan Bermuda, Yeni Zelanda, Uruguay, İngiltere ve İrlanda'dan sonra Dünya'daki altıncı, Avrupa'daki üçüncü ülke konumuna geldi.

25 Şubat 2011 tarihinde 6111 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle işletmelere ceza verme yetkisi belediyelerden alınıp mahalli mülki amirlere verildi.

12 Temmuz 2012 tarihinde yapılan mevzuat düzenlemeleriyle 4207 sayılı Kanun hükümlerine aykırı davranan işletmelere yazılı uyarı yapılmaksızın idari para cezası uygulama yetkisi verildi.

Ülkemiz, 2008 yılından itibaren yürüttüğü tütün kontrolüne yönelik mücadelede DSÖ'nün tütün kontrol çalışmalarına rehberlik etmesi için tüm üye ülkelere önerdiği M-POWER politika paketindeki ölçütlerin tamamını yerine getiren ilk ülke oldu. Ülkemizin 12 Temmuz 2012 tarihinde yaptığı yasal düzenlemelerle yakaladığı bu başarı, 10 Eylül 2012 tarihinde gerçekleştirilen DSÖ Avrupa Bölgesi 62. Bölge Toplantısında Avrupa Bölge Direktörü tarafından da tüm ülkelere duyuruldu.

Tütün kontrolü alanında Türkiye'nin yaptığı çalışmalar tüm dünyada örnek gösterilmekte ve çok sayıda ülke tarafından incelenmektedir. DSÖ Avrupa Bölge Ofisi, 42 ülke temsilcisinin katılımıyla yapılan 2012 Yılı Değerlendirme Toplantısı'nı 18-20 Eylül 2012 tarihlerinde ülkemizde yaptı.

TKÇS'nin 15'inci maddesi kapsamında hazırlanan "*Tütün Ürünlerinin Yasadışı Ticaretinin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Protokol*" DSÖ tarafından 10 Ocak 2013 tarihinde imzaya açıldı, ülkemiz protokolü ilk gün imzalayan 12 ülkeden biri oldu. "*Tütün Ürünlerinin Yasadışı Ticaretinin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Protokol*" 25 Ekim 2017 tarihinde TBMM'de kabul edildi. Protokol 2018/11417 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Bakanlar Kurulu tarafından onaylandı ve 26 Mart 2018 tarihli ve 30372 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı. Protokolü imzalayan 54 ülkeden 51'i resmi onay sürecini tamamladı ve Protokol, 25 Eylül 2018 tarihinde yürürlüğe girdi.

11 Haziran 2013 tarih ve 28674 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6487 sayılı "*Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*"un 26 ve 27 nci maddeleriyle, 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'da değişiklikler yapıldı. Bu değişiklikler ile hususi araçların sürücü koltuklarında tütün ürünlerinin tüketilmesi yasaklandı. Tütün içersin ya da içermesin, tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan her türlü ürün (elektronik sigara, bitkisel nargile vs.) 4207 sayılı Kanun kapsamında tütün ürünü olarak kabul edildi. 4207 sayılı Kanunun 5 inci maddesindeki cezaları gerektiren fiillerin bir yıllık dönemde tekrürü hâlinde idari para cezasının bir kat; ikinci tekrürü hâlinde iki kat artırılarak verilmesi ve aynı dönemdeki üçüncü tekrürde de işletmenin on günden bir aya kadar kapatılması hükme bağlandı.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan ve 10 Temmuz 2013 tarihinde Panama’da açıklanan “2013 Küresel Tütün Epidemisi Raporu”nda, Türkiye’nin M-POWER kriterlerinin tamamını yerine getiren ilk ülke olduğu, tütün kontrol çalışmalarında tüm dünyaya örnek gösterildiği resmen ilan edildi.

2015-2018 dönemini kapsayan “Ulusal Tütün Kontrol Programı Eylem Planı”, TKÇS’nin ruhuna uygun olarak ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda güncellendi ve 27 Ocak 2015 tarihli ve 29249 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2015/1 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yürürlüğe girdi.

2015-2018 döneminde Eylem Planı kapsamında yürütülecek çalışmaların sahada uygulanmasına yönelik Bakanlığımızın 2015/6 sayılı Tütün Kontrolü Uygulamaları Genelgesi yayımlandı. Genelge ile kapalı alanların yanı sıra özellikle halkın yoğun olarak kullandığı bazı açık alanlarda da tütün ürünü kullanımının önlenmesine yönelik düzenleme yapıldı. Bu kapsamda;

- Havaalanı, otobüs terminali, tren garı, alışveriş merkezi, sinema, tiyatro, sağlık kurum ve kuruluşları gibi insanların yoğun olarak kullandıkları ve toplu halde giriş çıkışın olduğu kapalı alan mahiyetindeki yerlerin giriş kapılarına asgari 5 metre mesafede olacak şekilde tütün ve tütün ürünlerinin tüketilmesinin önlenmesi,
- Kamu kurum ve kuruluşlarımızın açık alanların yalnızca belirlenmiş yerlerinde tütün mamulü tüketimine müsaade etmeleri, bu alanların toplam açık alana oranının % 30’dan fazla olmaması ve giriş kapısından en az 10 metre mesafede olmasına riayet ederek, Dumansız Kampüs uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Kamuya açık çocuk parkı gibi temelde çocukların faydalandığı tüm açık alanlarda ve yürüyüş yolu, aletli egzersiz yapılan kısımlar gibi vatandaşların spor yapmaları için kurumlarca oluşturulmuş alanlarda tütün ve tütün ürünü kullanımının önlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasına dair yeni düzenlemeler getirildi.

2015/1 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Ulusal Tütün Kontrol Programı Eylem Planı çalışmaları kapsamında “Ulusal Tütün Kontrol Koordinasyon Komitesi”nin kurulması talimatlandırıldı. Bu kapsamda; 14.05.2015 tarihinde Bakanlığımız koordinasyonunda, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Türkiye İstatistik Kurumu temsilcilerinin katılımıyla Komite ilk toplantısını yaptı.

Ulusal Tütün Kontrol Programı Eylem Planı kapsamında yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla 18-20 Kasım 2015 tarihleri arasında Antalya’da “Ulusal Tütün Kontrol Programı Eylem Planı Çalıştayı ve İl Değerlendirme Toplantısı” düzenlendi. Toplantıya eylem planı kapsamında paydaş kurumların, meslek ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, akademisyenler ve Bakanlığımız il temsilcileri katıldı. Toplantıda, eylem planının değerlendirilmesinin yanı sıra tütün kontrol çalışmaları kapsamında sahada yaşanan sorunlar,

çözüm önerileri ve tütünle mücadele çalışmalarının geliştirilmesine ilişkin değerlendirmeler de yapıldı.

Ülkemizde yürütülen tütünle mücadele çalışmalarının temel amaçlarından biri olan “Çocuk ve Gençlerin Tütün Ürünlerinin Zararlarından Korunması” amacına yönelik Bakanlığımız, sivil toplum kuruluşlarından gönüllü olarak katılan gençlerle birlikte çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda ilki 09-10 Nisan 2016 tarihinde ikincisi 30 Mayıs 2016 tarihinde yapılan Tütünle Mücadelede Sivil Toplum ve Gençlik Çalıştayında; gençlerin tütün ürünlerinden korunması ve tütünle mücadele çalışmalarına aktif katılımlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütüldü.

Bakanlığımızın gençlerle birlikte yürüttüğü bu çalışmalar neticesinde oluşturulan “Tütünle Mücadele Gençlik Eylem Planı” 31 Mayıs 2016 Dünya Tütünsüz Günü kutlamalarında yine gençlerin kendi aralarından seçtikleri bir temsilci tarafından kamuoyuna tanıtıldı.

Bu eylem planı kapsamında; 24-26 Mart 2017 tarihinde sivil toplum kuruluşlarından gönüllü olarak katılan gençlere, tütünle mücadelenin yanı sıra iletişim becerilerine ilişkin konuları da içeren “Tütünle Mücadelede Görev Bende Akran Eğitim Programı” eğitimleri verildi. Bu program kapsamında eğitim alan gençler, illerinde il müdürlüklerimiz ile iş birliği içerisinde akranlarına yönelik organizasyonlar düzenlemekte ve eğitimler vermektedir.

Bağımlılık yapıcı maddelerin aralarında geçişen olduğu göz önünde bulundurularak, uyuşturucu ile mücadele çalışmaları için oluşturulan kurumlar arası güçlü iş birliğini esas alan multisektörel yapı genişletilerek 9 Aralık 2017 tarihli ve 2017/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile “Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu” olarak yeniden yapılandırıldı. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu, Başbakan Yardımcısı başkanlığında Adalet, Aile ve Sosyal Politikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Gençlik ve Spor, Gümrük ve Ticaret, Gıda, Tarım ve Hayvancılık, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Sağlık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlarının katılımı ile oluşturuldu. Böylece hem birey hem toplumun tamamı için maddi ve manevi kayıplara sebep olan bağımlılık yapıcı maddelerin (uyuşturucu, tütün, alkol vb.) kullanımı ile kötü alışkanlıkların (teknoloji bağımlılığı, kumar vb.), kararlı politikalar ve multisektörel yaklaşımlarla önlenmesi için çalışmalar bütüncül bir yaklaşımla güçlendirildi.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilmesiyle birlikte bağımlılıkla mücadele çalışmalarının kesintisiz sürdürülmesi ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amacıyla kurul yapılarıyla ilgili mevzuat düzenlemesi yapıldı. 14 Şubat 2019 tarihli 30686 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu’nun Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında toplanması talimatlandırıldı. Yüksek Kurul; Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekilinin katılımıyla yeniden oluşturuldu. Cumhurbaşkanı Yardımcısının katılmadığı hallerde Yüksek Kurula Sağlık Bakanının başkanlık etmesi ayrıca Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısının başkanlığında kurul ve illerde de vali başkanlığında il koordinasyon kurullarının oluşturulması hükme bağlandı.

Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı, tüm bireyleri tütün ürünlerinin sağlık, ekonomik, çevresel ve sosyal zararlarından korumak amacıyla 2018-2023 dönemini kapsayacak şekilde güncellendi. 2015-2018 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planlarından devam edecek faaliyetlere güncel ihtiyaçlara yönelik yeni inisiyatif ve faaliyetlerin de eklenmesi ile güçlendirilen Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 30 Mayıs 2018 tarihinde Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Başkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe girdi.

Sayı : 71366025- 245

30/05/2018

Konu: Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 09/12/2017 tarihli 2017/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi

2017/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca ilgili Kurum ve Kuruluşlar ile hazırlanmış olan 2018-2023 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı www.saglik.gov.tr adresinde yayınlanmıştır.

2018-2023 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı belgeleri ekte yer almakta olup konunun önemine binaen gerekli hassasiyetin gösterilmesi ve Bakanlığınızın ilgili birimlerinin talimatlandırılmasını önemle rica ederim.

Prof. Dr. Recep AKDAĞ

Başbakan Yardımcısı

Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Başkanı

Ekler:

- 2018-2023 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı

Dağıtım:

- Adalet Bakanlığı
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
- Maliye Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı

Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı aşağıda belirtilen 3 ana başlık ve bu başlıklar altında yer alan 8 bölümden oluşmaktadır.

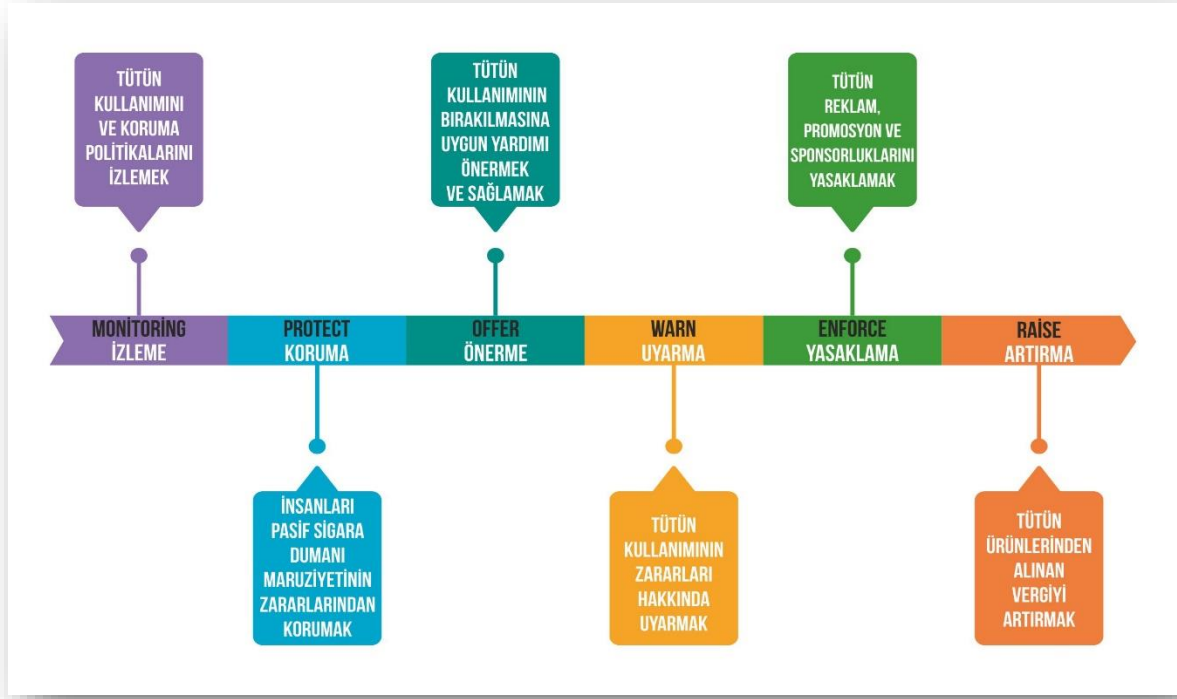
Şekil 1: Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı Bileşenleri

TÜRKİYE M-POWER YOL HARİTASI

DSÖ'nün tütün kontrol çalışmalarına rehberlik etmesi için tüm üye ülkelere önerdiği, M-POWER politika paketini 2008 yılında hazırlamıştır. Ülkemizde M-POWER doğrultusunda yapılan çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2: M-POWER Politika Paketi Bileşenleri

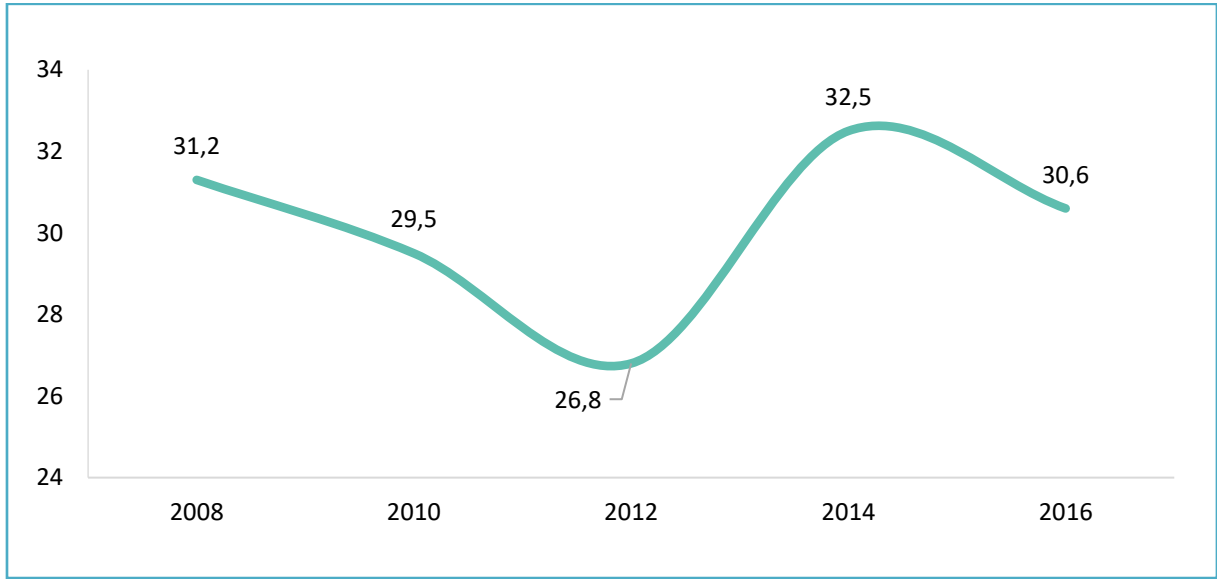
- **M “monitor”:** Tütün kullanımının takip edilmesi

Tütünle mücadelede sürdürülen programın etkinliği, TKÇS'ye taraf olan, tüm ülkelerde standart olarak uygulanan ve ülkelerin resmi tütün ürünü kullanım sıklığını yansıtan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (GATS) ile ölçülmektedir. Ülkemizde bu ölçümler DSÖ, CDC, TÜİK ve Bakanlığımız iş birliğinde 4 yıllık periyodlarla tekrarlanmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda 2008 yılında %31,2 olan ülke genelindeki tütün ürünü kullanım sıklığı 2012 yılında %27,1'e düşü. Araştırma sonuçları, 2008 ile 2012 arasındaki 4 yıllık süreçte 2,2 milyon kişinin tütün ürünü kullanmayı bıraktığını göstermektedir.

Bu veriler, halkın sağlığını korumakla görevli sağlık profesyonelleri arasında daha belirgin şekilde kendini gösterdi. Şöyle ki; düzenli olarak tütün ürünü kullanımı hekimlerde 2007'de %22,1 iken, 2011 yılında bu oran %12,7'ye, pratisyen hekimlerde %30,5'ten %23,9'a, hemşire-ebelerde %29,5'ten %20,5'e, sağlık yöneticilerinde ise bu oran %39,5'ten %17,5'e geriledi.

2014 yılında yapılan TÜİK Sağlık Araştırmasında özellikle gençler ve kadınlar arasında tütün ürünü kullanımının arttığı tespit edildi. Bu durum karşısında gençlere yönelik faaliyetlere ağırlık verildi ve denetim sisteminin güçlendirilmesine yönelik tedbirler artırılarak yeni politikalar hayata geçirildi. Alınan tedbirler neticesinde; 2014 yılında %32.5 olan tütün ürünü kullanım sıklığının, 2016 yılında yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması'nda yeniden düşme eğilimi girerek %31,6'ya yine 2016 yılında yapılan Türkiye Sağlık Araştırması'nda %30.6'ya gerilediği belirlendi.

Şekil 3: Yıllara Göre 15 Yaş ve Üzeri Tütün Kullanım Durumu (%)

Kaynak: 2008, *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması*
2010, 2012, 2014, 2016, *TÜİK Türkiye Sağlık Araştırması*

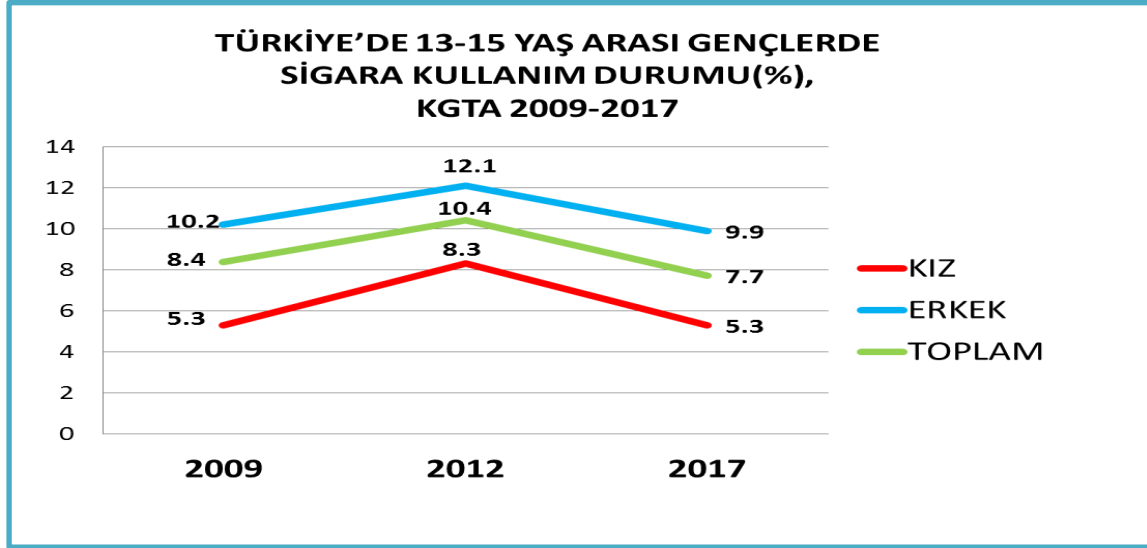
Diğer taraftan gençler arasındaki tütün kullanımı durumunu tespit edip buna yönelik farklı politika ve yaklaşımların geliştirilmesini sağlamak amacıyla TKÇS'ye taraf olan ülkelerde Küresel Gençlik Tütün Araştırması (KGTA), 13-15 yaş grubunda yapılmaktadır. KGTA, Türkiye'de Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Dünya Sağlık Örgütü ve Amerika Birleşik Devletleri Hastalıkları Önleme Merkezi iş birliğinde 2009, 2012 ve 2017 yıllarında yapıldı.

Araştırmada Yöntem;

- 2009 yılında yapılan araştırma, Türkiye genelinde İlköğretim 7., 8., hazırlık, 9. ve 10. sınıflarda uygulandı. 27 ilden 69 okulda, toplam 5.045 öğrenci araştırmaya alındı.
- 2012 yılında yapılan araştırma, 69 okulda 7., 8., ve 9. sınıf öğrencilerine uygulandı örnekleme çıkan 6.180 öğrenciden 5.308'i (%85,9) araştırmaya katıldı.
- 2017 yılında 81 ilde ülke genelindeki 27.115 okul içerisinde 2.043 adet okul araştırma için seçilmiş olup bu okulların 1.980'inde araştırma uygulandı. Hedeflenen 149.850 öğrenciden 122.223'ünde araştırma tamamlandı.

Araştırma sonucunda; 2012 yılında %10.4 olan düzenli sigara içenlerin oranının (son 30 gün içinde herhangi bir zamanda sigara içenler), 2017 yılında yapılan araştırmada %7.7'ye düştüğü belirlendi.

Şekil 4: Yıllara Göre 13-15 Yaş Arası Gençlerde Sigara Kullanım Durumu (%)

Kaynak: 2009, 2012, 2017 Küresel Gençlik Tütün Araştırması

P “protect”: Pasif sigara dumanından halkın korunması

4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun kapsamında 19 Temmuz 2009 tarihinden itibaren, ikamete mahsus konutlar hariç tüm kapalı alanlarda tütün ürünü kullanımı yasaklandı. Bu yasağın getirilmesindeki temel amaç, tütün ürünü kullanmadığı halde tütün dumanına bağlı pasif maruziyet sonucu zarar gören bireylerin ve tüm toplumun temiz hava soluma hakkının korunmasıdır.

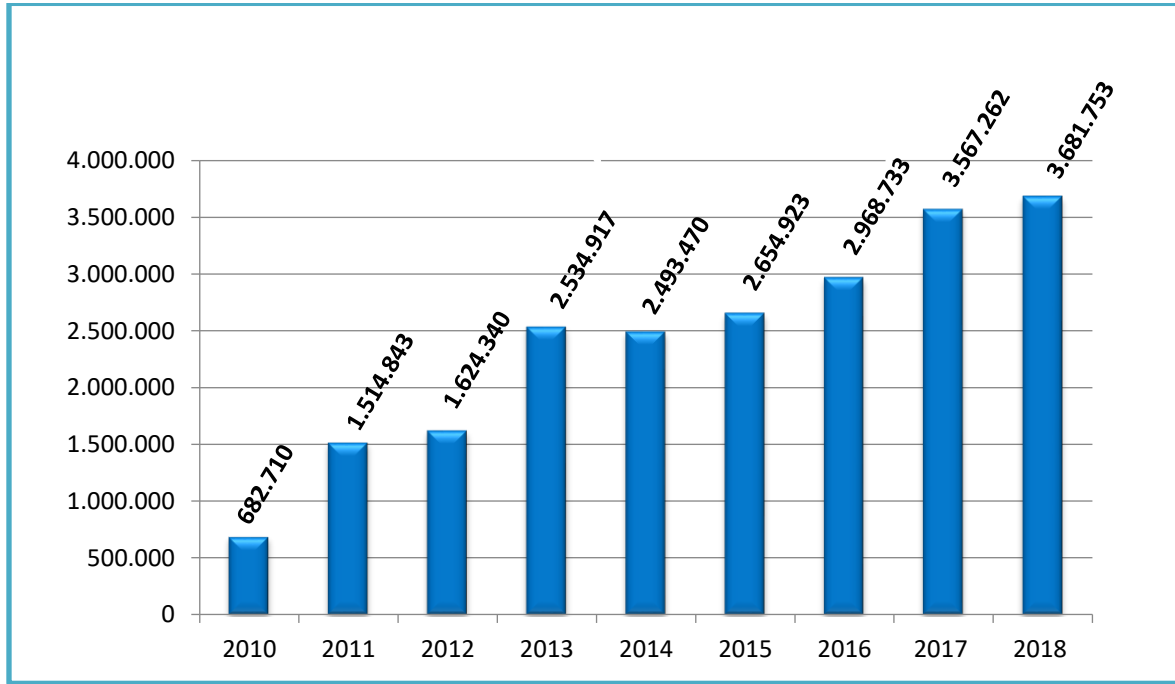
Bu yasağın etkili şekilde uygulanmasını sağlamak için güçlü bir denetim mekanizması geliştirildi. İlgili kamu kurumu görevlilerinden (sağlık personeli, emniyet kuvvetleri, öğretmenler, belediye zabıtası vb.) oluşan yaklaşık 1500 denetim ekibiyle 7 gün 24 saat esasına göre denetimler yapılmaktadır.

Denetimlerin;

- ✓ Daha hızlı ve etkin yapılması,
- ✓ Denetim verilerinin anlık izlenerek değerlendirilebilmesi,
- ✓ Denetimlerin oluşturulan bir program dâhilinde yapılması ve ildeki tüm işletmelerin denetlenmesi,
- ✓ Bizzat denetim ekiplerince ihlal tekerrürlerinin sistem üzerinden görülerek takip edilmesi,
- ✓ İhlallerin tespit edilmesi durumunda delil niteliği taşıyacak fotoğraf ve video kayıtlarının yapılarak merkeze iletilmesi,
- ✓ İhbar sonucunda verilen adresin kolaylıkla bulunmasını sağlayacak GPS'i barındırması,
- ✓ Denetim esnasında yaşanabilecek herhangi bir acil durumda merkezin derhal uyarılması ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla;

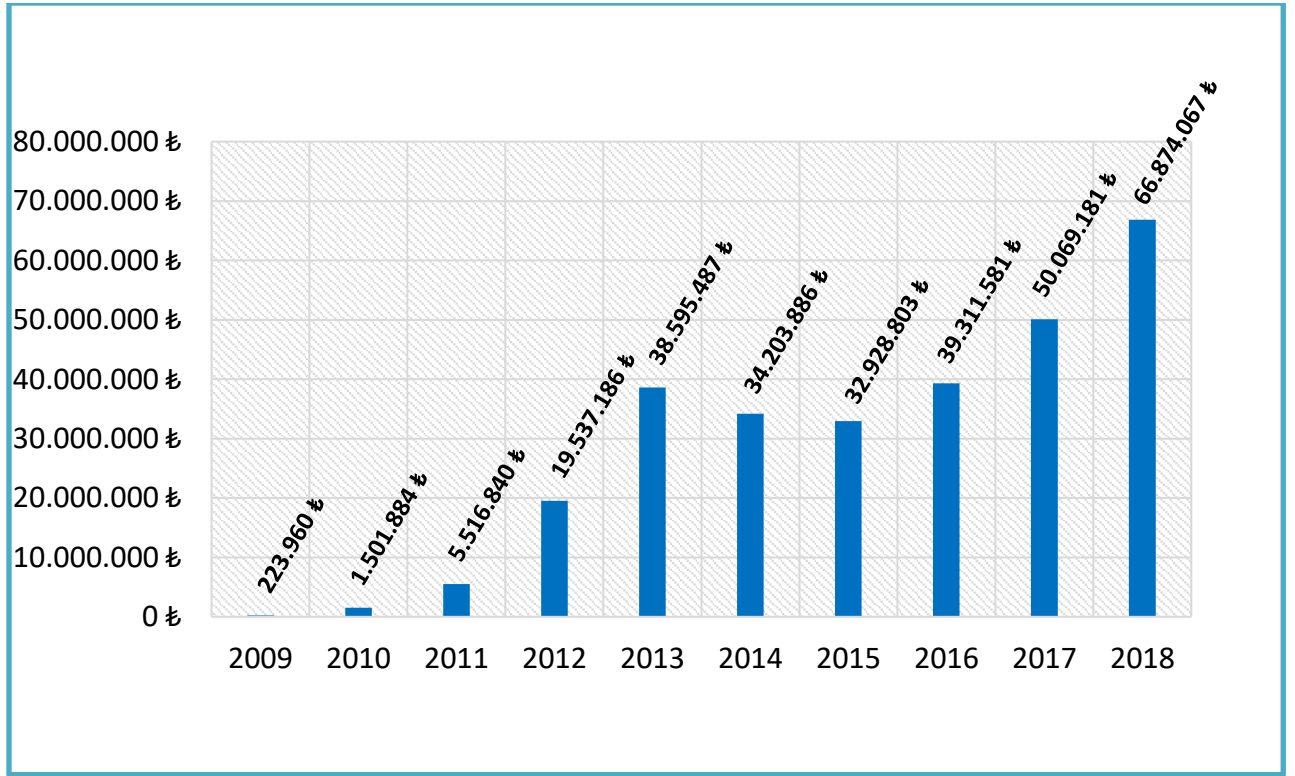
17 Eylül 2012 tarihinden itibaren GPS destekli tablet bilgisayarlar kullanılarak denetimlerin yapıldığı Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi'ne (DHSDS) geçildi. DHSDS, 30 Eylül 2012 tarihinden itibaren 81 ilde kullanılmaya başlandı.

Şekil 5: Yıllara Göre Denetim Sayıları (Adet)

19 Temmuz 2009-31 Aralık 2018 tarihleri arasında ülke genelinde 1.453 denetim ekibi ile 21.722.951 denetim gerçekleştirildi. Bu denetimlerde 19 Temmuz 2009-31 Aralık 2018 tarihleri arasında 288.762.875 TL idari para cezası uygulandı.

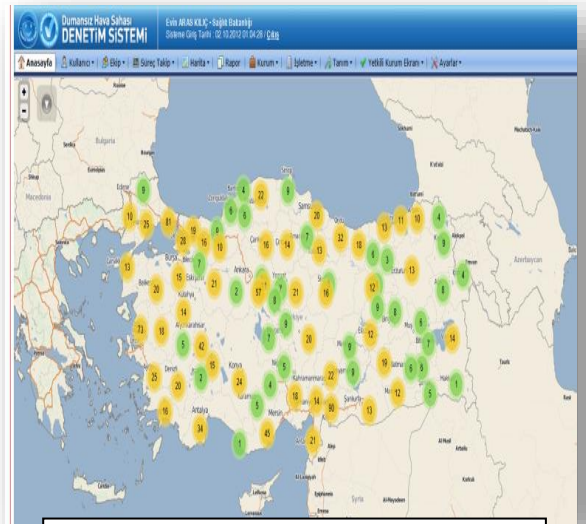
Şekil 6: Yıllara Göre Denetimlerde Uygulanan İdari Yaptırımlar (TL)

Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi

Dumansız Hava Sahası Denetim Sisteminde;

- ✓ 4207 sayılı Kanun hükümlerinin ihlallerine yönelik ihbar ve şikâyetler, Yeşil Dedektör mobil uygulaması üzerinden ya da ALO 184 Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi (SABİM) aracılığıyla Bakanlığımıza iletilmektedir.
- ✓ Merkez tarafından değerlendirilen ihbar ve şikâyetler ilgili adrese en yakın denetim ekibine görev olarak atanmakta,
- ✓ İhbarı alan ekip ivedilikle verilen adrese gitmekte ve ihbarı yerinde değerlendirmektedir.
- ✓ Denetim ekibi tarafından ihlal tespit edilmesi halinde gerekli işlemler yapılmakta ve denetime ait görüntü ve tutanaklar sistem üzerinden merkeze iletilmektedir.

Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemi
Örnek Ekranı

Bireylerin temiz hava soluma hakkını koruyacak ve denetim sisteminin güçlenmesini sağlayacak Yeşil Dedektör Mobil Uygulaması, İller Arası Çapraz Denetim Modeli, Tütün Denetçileri Uzaktan Eğitim Programı gibi yeni çalışmalar da hayata geçirildi.

Yeşil Dedektör Mobil Uygulaması

4207 sayılı Kanun kapsamında ihlalin yaşandığı herhangi bir yerde bireylerin ALO 184 SABİM'e bildirimde bulunarak o işletmeye ilişkin adres bilgilerini Bakanlığımız yetkilileri ile paylaşmaları gerekliliği bulunmaktaydı. Ancak bu durumun işletme sahipleri ile problemlere sebep olma riski mevcuttu.

Bu sorunları gidermek ve güncel teknolojik gelişmelerden istifade etmek amacıyla yeni çalışmalar hayata geçirildi. Bu kapsamda Bakanlığımız ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti'nin iş birliğinde "*Yeşil Dedektör*" isimli mobil uygulama geliştirildi. GPS teknolojisi ile çalışan bu

mobil uygulama ile vatandaşlarımız akıllı telefonlar, tabletler aracılığı ile kanunen yasak olan yerlerde sigara içildiğini görmeleri halinde, bu durumu online olarak bildirebilmekte ve ihbar, işletmeye ait konum bilgisi ile Bakanlığımız Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemine düşmekte ve denetim ekiplerimizce en kısa sürede müdahale edilmektedir. "*Yeşil Dedektör*" uygulaması 31 Mayıs 2016 tarihinden itibaren Ankara ve İstanbul'da kullanıma açıldı, 9 Şubat 2017 tarihinden itibaren de tüm Türkiye'de kullanılmaya başlandı.

Denetim ekipleri tarafından, rutin denetimlerin yanı sıra ALO 184 SABİM ve Yeşil Dedektör mobil uygulaması üzerinden gelen ihbarlara yönelik de denetimler yapılmakta, ihlal tespit edilmesi halinde idari yaptırımlar uygulanmaktadır.

İller Arası Çapraz Denetim Modeli

Denetimler sırasında denetim görevlilerinin kendi bölgelerindeki işletmelerce zaman içerisinde tanınması, baskılara maruz kalmaları gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Bunların önüne geçerek yapılan denetimlerin etkinliğinin artırılması amacıyla iller arası çapraz denetim modeli uygulaması hayata geçirildi.

Kolluk kuvvetlerinin de yer aldığı çapraz denetim ekipleri çalışmalarını özellikle ihlal riskinin yüksek olduğu; eğlence mekânları, gece kulüpleri, kafeler ve nargile kafeler gibi işletmelerde yoğunlaştırmakta ve 24 saat esasına göre denetim yapılmaktadır. 2016 yılından itibaren yapılan çapraz denetimlere ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

- ✓ 2016 yılından 6 ilde yapılan iller arası çapraz denetimlerde 6.575 denetim yapıldı ve 390 ihlal tespit edildi.
- ✓ 2017 yılında periyodlar halinde Ankara, İstanbul gibi büyükşehirler başta olmak üzere 17 ilde yapılan çapraz denetimlerde 33.378 denetim yapıldı ve bu denetimlerde 3.530 ihbar tespit edildi.
- ✓ 2018 yılında periyodlar halinde Ankara, Antalya, Bursa gibi 9 büyükşehirde yapılan çapraz denetimlerde 44.486 denetim yapıldı ve bu denetimlerde 3.409 ihlal tespit edildi.

İller arası yapılan bu çapraz denetimlerin yanı sıra aynı ilde ilçeler arasında da çapraz denetimler sürdürülmektedir. Yapılan denetimler sonucunda, hem rutin denetimlerdeki ihlal oranlarının hem ihbar denetimlerindeki ihlal oranlarının arttığı tespit edildi. Son derece verimli sonuçların alındığı iller arası çapraz denetim uygulamasına, büyükşehirler başta olmak üzere ülke genelinde devam edilecektir.

Tütün Denetçileri Uzaktan Eğitim Programı (TÜDEP)

Denetimlerde görev alan denetim personelinin, tütün kontrolü uygulamaları ve pasif etkilenime ilişkin bilgi ve becerilerini artırarak denetimlerdeki farklı uygulamaları önlemek ve denetimlerin ülke genelinde aynı standartta yapılmasını sağlamak amacıyla Tütün Denetçileri Uzaktan Eğitim Programı (TÜDEP) geliştirildi. Program 16 Kasım 2018 tarihinde hizmete açıldı ve bu kapsamda 81 ilde 43.00 personele eğitim verilmiştir.

O “offer”: Sigara bırakmak isteyenlere destek olmak

Ülkemizde tütün ürünü kullananların bırakmaları teşvik edilmekte ve bırakmak isteyenlere ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı ve sigara bırakma poliklinikleri aracılığıyla hizmet sunulmaktadır.

Sigara Bırakma Poliklinikleri

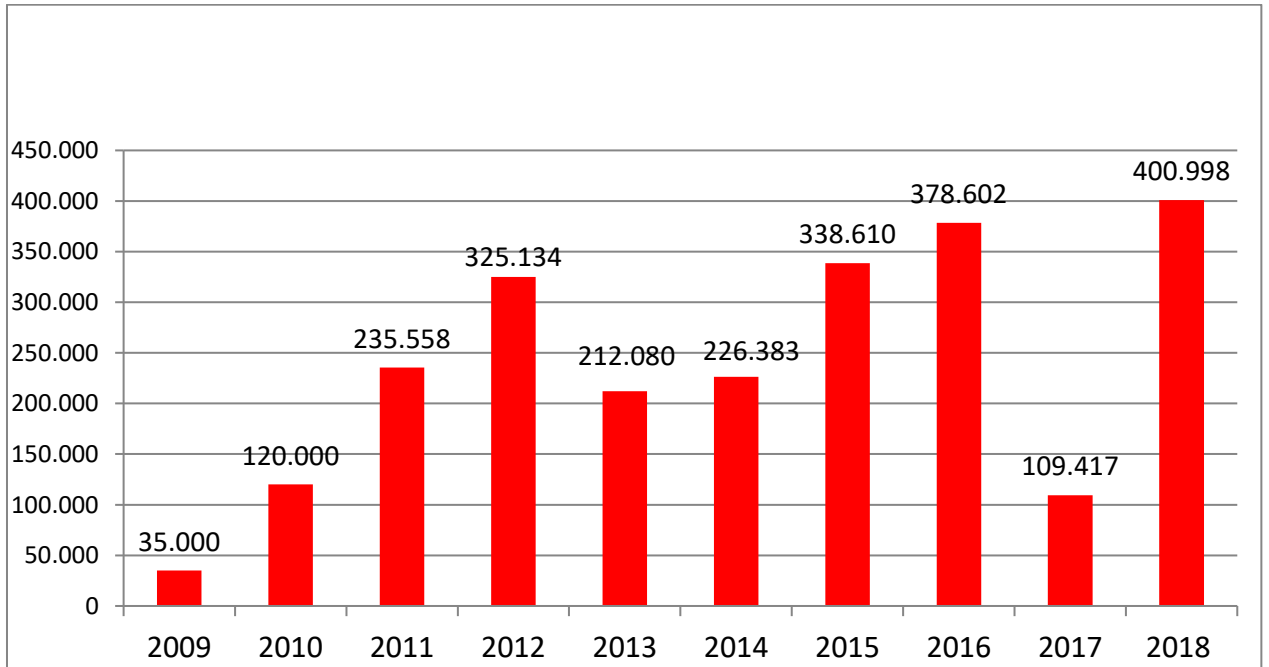
Sigara bırakma polikliniği hizmetleri, 23 Kasım 2011 tarih ve 28121 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Tütün Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Birimleri Hakkındaki Yönetmelik*” hükümleri kapsamında yürütülmektedir.

Sigara bırakma poliklinik hizmetleri, konuya özel; uzaktan, yüz yüze ve yerinde eğitim verilen hekimler tarafından yürütülmektedir

2009 yılında ülke genelinde 62 sigara bırakma polikliniği ile hizmet sunulurken, 2018 yılı sonu itibariyle 501 sigara bırakma polikliniğinde hizmet sunulmaktadır. Sigara bırakma polikliniklerinde 01 Ocak 2009-31 Aralık 2018 tarihleri arasında 2.381.782 muayene yapıldı.

Şekil 7: Sigara Bırakma Polikliniklerinin Muayene Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Sigara bırakma tedavisinde kullanılan ancak ülkemizde geri ödeme kapsamında olmayan Vareniklin ve Bupropion etken maddeli ilaçlar ile Nikotin Replasman Tedavisi preparatları Bakanlığımız tarafından alınarak sigara bırakma polikliniklerinde kullanıma sunulmaktadır. Bu kapsamda Bakanlığımız tarafından;

- ✓ **2010** yılında 360.000 kutu Vareniklin ve Bupropion etken maddeli ilaç,
- ✓ **2015** yılında 600.000 kutu Vareniklin ve Bupropion etken maddeli ilaç,
- ✓ **2017** yılında 300.000 kutu Vareniklin etken maddeli ilaç ve 600.000 kutu nikotin bandı alındı.

Bu ilaçlar sigara bırakma polikliniklerinde, hekimlerimiz tarafından uygun görülen hastaların sigara bırakma tedavisinde kullanıma sunuldu. Bu kapsamda; 2010 yılından itibaren, 949.964 vatandaşımız Bakanlığımız tarafından alınan ilaçlardan faydalandı. 2018 yılı içerisinde 217.134 kişiye 568.607 adet ilaç ve preparat reçete edildi.

Sigara bırakma polikliniklerine başvuran hastaların takibinin ve ilaçların izleminin yapılabilmesi için **Tütün Bağımlılığı Tedavisi İzlem Sistemi (TUBATİS)** geliştirildi.

Bu sistem aracılığı ile polikliniğe başvuran hastalara ilişkin veriler takip edilebilmekte ve bu hastalar, ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı tarafından yapılan geri dönüş aramaları ile desteklenmektedir. Yılda 6 kez yapılan bu geri dönüş aramalarında sigara bırakma sürecindeki bireyin durumu hakkında bilgi alınmakta, nikotin yoksunluk belirtilerine ilişkin çözüm önerileri sunulmakta ve cesaretlendirici önerilerle sigara bırakma sürecinin devamı konusunda motivasyon sağlanmaktadır.

Ayrıca sistem üzerinden polikliniklerinin sigara bırakma sürecindeki başarı durumlarıyla birlikte, ilaç stokları da takip edilerek anlık olarak geri bildirim verilmekte ve ilaç sevkiyatı yapılmaktadır.

ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı

Sigara bırakmak isteyenlere destek olmak amacıyla 27 Ekim 2010 tarihinde Ankara'da hizmete açıldı. 27.02.2014 tarihinden itibaren Tekirdağ'da hizmet vermeye devam etmektedir. Danışma Hattı, 175 operatörle 24 saat esasına göre hizmet sunmaktadır. ALO 171 Sigarayla Bırakma Danışma Hattı santraline günlük ortalama 4000 çağrı girişi olmaktadır.

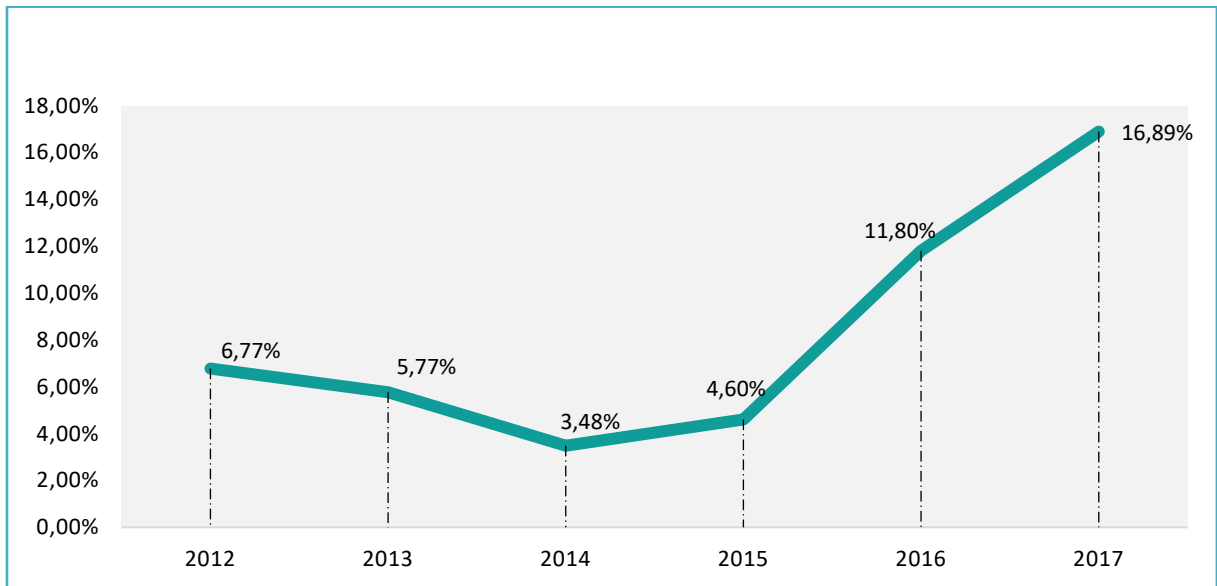
Danışma Hattına başvuran bireylere operatörler tarafından sigaranın zararları hakkında bireyin ihtiyaçları doğrultusunda bilgi verilmekte ve nikotin bağımlılık düzeyi belirlenmeye yönelik ölçek uygulanmaktadır.

Uygulanan ölçek sonucunda; bağımlılık düzeyi düşük ve orta düzeyde olanlar için danışanın da istemesi halinde kişiye özel sigara bırakma planı yapılmakta, bağımlılık düzeyi yüksek olan danışanlar ise hekim kontrolünde sigarayla bırakmaları için sigara bırakma hizmeti sunan sağlık profesyonelleri ve birimleri hakkında bilgilendirme yapılarak sigara bırakma polikliniklerine yönlendirilmektedir. Ayrıca sigara bırakma polikliniğine yönlendirilen danışanların, arzu etmeleri halinde randevuları da Danışma Hattı tarafından alınmaktadır.

Sigara bırakma planı yapılan danışanlar, sisteme dâhil olmasını müteakip; bırakma planında belirlenen sigara bırakma günü, 1. hafta, 1. ay, 2. ay, 3. ay, 6. ay ve 12. ayın sonu olmak üzere yılda en az 7 defa geri aranmaktadır. Bu aramalarla kişilerin sigara bırakma durumları takip edilerek zorlandıkları hususlara ilişkin çözüm önerileri sunulmakta ve destek sağlanmaktadır. ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı tarafından takip edilen bireylere yönelik bilgilendirici ve motivasyon artırıcı SMS mesajlarının da gönderilmesine de başlanacaktır.

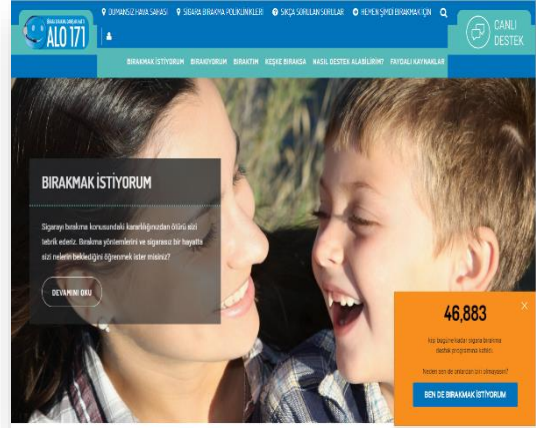
Bu kapsamda 2018 yılında aranan kişilerin %17'sinin, Danışma Hattı desteği ile sigarayı bıraktığı tespit edilmiş olup bu oran dünya ortalamasından oldukça yüksektir.

Şekil 8: Yıllara Göre ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattını Arayanlardan Sigara Bırakma Planı Yapılarak Bir Yıl Takip Edilen Danışanların Sigara Bırakma Durumu (%)

2012-2014 yıllarında geri arama periyodu 5 iken, 2015 yılında arama sayısı 6'ya, 2017 yılında da 7'ye yükseltilmiştir. Grafik bir yılın sonunda sigara bıraktığı bilgisine ulaşılan danışanları göstermektedir.

Diğer taraftan sigara bırakmak isteyen bireylere yönelik motivasyonel bırakma teknikleri kullanılarak hazırlanan bilgilendirici mesajların yer aldığı, ziyaret eden kişilerin kendi bırakma hikayelerini paylaşabildiği, sigara bırakmanın sağlık yararlarının vurgulandığı ve sigara bırakmanın ekonomik kazancının bireye özel hesaplandığı interaktif bir web sitesi olan alo171.saglik.gov.tr 2016 yılında erişime açıldı. Web sitesi, açıldığı tarihten 2018 yılı sonuna kadar 3.358.515 kişi tarafından ziyaret edildi.

- **W “warn”:** Sigaranın zararları konusunda toplumun uyarılması

Dumansız Hava Sahası Medya Kampanyası

19 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe giren 4207 sayılı Kanun’a ilişkin halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi amacıyla “*Dumansız Hava Sahası*” ve “*Havanı Korum*” sloganlarıyla ulusal medya kampanyası başlatıldı.

Medya kampanyasında yasakçı olmayan, birleştirici yaklaşım benimsendi. Kampanya çerçevesinde TV ve radyo spotu, gazete ilanı, billboardlar, afişler, broşürler hazırlandı. Her sosyo-ekonomik konumdan ve farklı toplumsal statülerden bireylerin ve politikacılar, sanatçılar, sporcular gibi topluma rol-model olan kişilerin, kampanyanın ortak sözcülüğünü yapması sağlandı. Tüm siyasal parti liderlerinin kampanyaya dâhil edilmesi ile “*birliktelik*” mesajı güçlendirildi.

Toplumun farklı kesimlerinden temsilciler, medyada Kanun'un savunuculuğunu yaptılar ve medya kampanyasına desteklerini dile getirdiler. Kanuna sahip çıkmak, toplumsal bir sağduyu hareketine dönüştü. Hazırlanan medya kampanyaları belirlenen program çerçevesinde fazlar halinde yayınlandı.

Toplumu, tütün ürünlerinin zararlarına ilişkin bilgilendirmek, yürütülen çalışmalarını kamuoyu ile paylaşmak için havanikoru.org web sitesi 2013 yılında hizmete açıldı. Site, hizmete açıldığı tarihten 2018 yılı sonuna kadar 1.575.946 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM)

Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında imzalanan protokol ile hayata geçirilen Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM); tütün, alkol, uyuşturucu madde, teknoloji gibi çeşitli bağımlılıklarla ilgili olarak başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun genelinde farkındalığın artırılmasını amaçlayan ulusal koruyucu-önleyici eğitim programıdır.

Bu program ile örgün eğitimin her kademesinde yer alan öğrencilerin yanı sıra, öğretmenlere, velilere ve toplumun her kesimine yaygın eğitim yoluyla ulaşılması hedeflenmektedir. Bu amaçla programa yönelik e-öğrenme portalı da oluşturuldu. Program, anaokul, ilkokul, ortaokul, lise ve yetişkin yaş gruplarına özel ayrı ayrı hazırlanmış modüllerden oluşmaktadır.

The image shows the TBM logo and a table of modules. The logo is 'tbm' in lowercase letters, with 'YESILAY' written in smaller letters to the right. Below the logo, it says 'TÜRKİYE BAĞIMLILIKLA MÜCADELE EĞİTİM PROGRAMI'. The table below is titled 'MODÜLLER' and lists five modules: Anaokulu, İlkokul (1,2,3,4), Ortaokul (5,6,7,8), Lise (9,10,11,12), and Yetişkin. Each module has a corresponding icon of children. The table lists five modules: Sağlıkli Yaşam, Teknoloji Bağımlılığı, Tütün Bağımlılığı, Alkol Bağımlılığı, and Madde Bağımlılığı. Each module has a green checkmark in the corresponding cell.

MODÜLLER	Anaokulu	İlkokul (1,2,3,4)	Ortaokul (5,6,7,8)	Lise (9,10,11,12)	Yetişkin
Sağlıklı Yaşam	✓	✓	✓	✓	✓
Teknoloji Bağımlılığı	✓	✓	✓	✓	✓
Tütün Bağımlılığı		✓	✓	✓	✓
Alkol Bağımlılığı				✓	✓
Madde Bağımlılığı				✓	✓

TBM eğitim modülleri;

- ✓ Sağlıklı Yaşam
- ✓ Teknoloji Bağımlılığı
- ✓ Tütün Bağımlılığı
- ✓ Alkol Bağımlılığı
- ✓ Madde Bağımlılığı

TBM kapsamında, ülke genelindeki 31.581 rehber öğretmene bağımlılıkla mücadele eğitimleri verildi. Rehber öğretmenler tarafından öğrencilerin tütün ürünü kullanımının önlenmesi, kullananların bırakmaları için desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Tablo 1: TBM Eğitim Programı Kapsamında Oluşturulan Modüllere Göre Eğitim Verilen Kişi Sayıları (2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı)

TBM Eğitici Eğitimi (Formatör) Alan Rehberlik Öğretmeni Sayısı: **712**

TBM Uygulayıcı Eğitimi Alan Rehberlik Öğretmeni Sayısı: **31.581**

TBM Modülü	Öğretmen ve Yönetici Sayısı	Öğrenci Sayısı	Veli Sayısı
Sağlıklı Yaşam	552.973	8.530.453	1.805.533
Teknoloji Bağımlılığı	842.399	7.294.617	1.513.328
Tütün Bağımlılığı	341.528	5.258.750	1.002.051
Alkol Bağımlılığı	229.152	2.791.461	616.136
Madde Bağımlılığı	708.804	9.541.911	2.338.221

Tablo 2: Eğitim-Öğretim Yıllarına Göre TBM Eğitim Programı Kapsamında Eğitim Verilen Kişi Sayıları

	2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı	2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı
Ulaşılan Öğretmen Sayısı	650.819	612.654
Ulaşılan Öğrenci Sayısı	10.445.227	9.205.302
Ulaşılan Veli Sayısı	1.889.146	2.070.427
TOPLAM	13.016.773	11.888.383

31 Mayıs “Dünya Tütünsüz Günü” 9 Şubat “Sigarayı Bırakma Günü Programları

31 Mayıs Günü “Dünya Tütünsüz Günü” 9 Şubat “Sigarayı Bırakma Günü” gibi özel günler sağlıklı yaşam bilincini geliştirmek, tütün kullanımı ve zararları konusunda toplumda farkındalık oluşturmak, tütün ürünü kullananlara bırakmaları yönünde bilinç kazandırmak için fırsat olarak değerlendirilmektedir. Ülke genelinde bu özel günlerin bulunduğu haftaya yayılan geniş katılımlı programlar yapılmaktadır.

Bu programlarda toplantılar, eğitimler, esnaf ziyaretleri, halkın kalabalık olduğu yerlerde stand kurularak karbonmonoksit ölçümü yapılması, sigara bırakma polikliniklerine yönlendirmelerin yapılması, yürüyüşler, bisiklet turnuvaları gibi pek çok etkinlik yapılarak toplum katılımı sağlanmaktadır.

• E “enforce”: Tütün ürünlerinin reklamlarının önlenmesi

Ülkemizde tütün ürünlerinin her türlü reklâmı, promosyonu ve sponsorluğu yasaktır. Ancak tütün endüstrisi, tütün ürünlerinin paketlerini ve satış yerlerini reklâm alanı olarak kullanmaya çalışmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için 01 Mayıs 2010 tarihinde yapılan düzenlemeyle ülkemizde piyasaya sunulan sigara paketlerinin her iki yüzünde çerçevesiyle birlikte ortalama %50 yer kaplayan resimli sağlık uyarıları (birleşik uyarılar) kullanılmaya başlandı. Resimli Sağlık uyarılarında Avrupa Birliği tarafından önerilen resimler kullanılmıştır.

12 Temmuz 2012 tarihinde 6354 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle; DSÖ'nün “marka paylaşımı” ve “marka genişletilmesi” hususları ile ilgili yasal düzenleme önerileri de yerine getirildi. Ayrıca bu düzenlemeyle tütün ürünü paketleri ve nargile şişeleri üzerine, alanlarının %65'inden az olmamak üzere tütün ürünlerinin zararlarını belirten resimli Türkçe uyarı mesajlarının yer alması, tütün ihtiva eden ya da etmeyen tüm nargile vb. ürünlerin 18 yaşından küçüklere satılması ve onların tüketimine sunulması yasaklandı.

Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırladığı M-POWER politika paketinde tütün ürünlerinin reklâm, tanıtım ve sponsorluğunun tamamen önlenmesi önerilmektedir. Bunun sağlanabilmesi için tütün endüstrisinin en önemli reklam alanı olan sigara paketlerinde tek tip, düz paket uygulamasına geçilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla; 2015-2018 Ulusal Tütün Kontrolü Eylem Planı kapsamında da hayata geçirilmesi planlanan **“düz paket uygulaması”** hakkındaki çalışmalar 2016 yılında başlatıldı, ancak mevzuat değişikliği yapılamadı. Konuya ilişkin politik kararlılık sürdürülerek, düz paket uygulamasının, 2018-2023 dönemini kapsayan Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında hayata geçirilmesi sağlandı.

Düz paket uygulamasına ilişkin düzenlemeleri de içeren Kanun, *“Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* içerisinde yer alarak 15 Kasım 2018 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edildi. Kabul edilen düzenleme 5 Aralık 2018 tarihli ve 30616 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yapılan düzenleme ile Türkiye'de üretilen veya ithal edilen tütün ürünlerinin; paketlerinde markanın yazı karakteri, punto boyutu, şekli, paket üzerindeki konumu dâhil olmak üzere paketlerin rengi, diğer yazı, ibare ve şekillerin tamamının aynı şekilde tasarlanan düz ve standart paketle piyasaya arz edilmesi sağlandı.

Kabul edilen Kanun hükümleri arasında düz paket uygulamasının yanı sıra aşağıda yer alan hususlara yönelik de düzenlemeler de yapıldı.

- ✓ Tütün ürünü paketleri ile nargile şişelerinin üzerine, zararlarını belirten resimli ve Türkçe yazılı uyarı veya mesajların konulacağı alan, yüzde 65'ten yüzde 85'e çıkarılacak.
- ✓ Televizyonda yayınlanan programlar, filmler, diziler, müzik klipleri, reklam ve tanıtım filmleri, sinema ve tiyatrolarda gösterilen eserlerde, internet, topluma açık olan sosyal medya ve benzeri ortamlarda tütün ürünleri kullanılmayacak, görüntülerine yer verilemeyecek.
- ✓ Sağlık, eğitim ve öğretim, kültür ve spor hizmeti verilen yerlerde ve üniversite yerleşkelerinde tütün ürünlerinin satışı yapılamayacak.

Düz paket uygulamasına ilişkin düzenlemeleri içeren; Bakanlığımızın uygun görüşü ile Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan, *“Tütün Mamullerinin Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”* 1 Mart 2019 tarihli ve 30701 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmelik ile düz paket uygulamasına ilişkin hükümleri taşımayan tütün ürünlerinin 05.12.2019 tarihinden sonra piyasaya arz edilmesi ve 05.01.2020 tarihinden sonra da piyasada bulundurulması yasaklandı.

- **R “raise”:** Vergilerin artırılması

TKÇS hükümlerinden biri olan ve tütün kontrolünde en etkili uygulamalardan birisi olarak değerlendirilen “*vergi artışı*” konusunda da ülkemizde önemli başarılar sağlandı. Bu kapsamda yürütülen çalışmalara Hazine ve Maliye Bakanlığı tam destek vermektedir.

2012 yılında 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nun 12. maddesi ile Bakanlar Kurulu’na tütün ürünlerine yönelik vergi düzenlemesi yetkisi verilmiştir. Bu yetki doğrultusunda tütün ürünlerinde vergi yoluyla fiyat artışı sağlanması için yılda iki kez düzenleme yapılmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü’nün tütün ürünlerinde en az %75 olarak uygulanmasını istediği vergi oranı, ülkemizde **2019 yılı** itibariyle **%82.25** olarak uygulanmaktadır.

ÖDÜLLERİMİZ

- O tarihteki Sağlık Bakanımız Sayın Prof. Dr. Recep AKDAĞ’a Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2008 yılında “*Sigarayla Mücadele Ödülü*” verildi.
- Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN’a tütünle mücadele çalışmalarından dolayı Dünya Sağlık Örgütü tarafından “*2010 Özel Ödülü*” verildi.
- O tarihteki TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Cevdet ERDÖL’e “*DSÖ 2012 Dünya Sigarasız Günü Özel Ödülü*” verildi.
- DSÖ Genel Direktörü Margaret CHAN tarafından Sayın Cumhurbaşkanımıza 31 Mayıs 2013 Dünya Tütünsüz Gününde “*Küresel Tütün Kontrolü Özel Prestij Ödülü*” verildi.
- O tarihteki Sağlık Bakanımız Sayın Dr. Mehmet MÜEZZİNOĞLU’na 31 Mayıs 2013 Dünya Tütünsüz Gününde CDC Sigara ve Sağlık Ofisi Başkanı Dr. Tim MCAFEE tarafından “*Küresel Tütün Kontrolü Başarı Ödülü*” verildi.
- 25 Eylül 2018’de New York’ta Birleşmiş Milletler 73. Genel Kurulu sırasında Birleşmiş Milletler tarafından, “*Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü*” kapsamında yürütülen çalışmalar nedeniyle Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca’nın da yer aldığı bir törenle Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus tarafından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a başarı ödülü takdim edildi.

2018-2023 DÖNEMDE YAPILMASI PLANLANAN ÇALIŞMALAR

Tütün Ürünlerine Talebin Azaltılması Kapsamında;

- Tütün ürünlerine olan talebin önlenmesi alanında **en önemli hedef kitle gençler olarak belirlendi**. Eğitim, tütün ürünü kullanımının zararlı etkileri konusunda hedef grupları bilgilendirmek ve bilinçlendirmek noktasındaki en önemli gücümüz olarak tanımlandı.
- Yeşilay ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bilimsel temellere dayandırılarak geliştirilen “**Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Modülü (TBM) kapsamında** zorunlu eğitimde olan **öğrencilerin tamamı** ve aynı zamanda toplumun farklı kesimlerine yönelik eğitimler verilmeye devam edecek. Verilen **eğitimlerin etki ölçümleri** düzenli olarak yapılacak ihtiyaç olması halinde modüller revize edilerek yaygınlaştırılacak.
- Tütün kontrolünün toplum genelinde benimsenmesini sağlamak ve mevzuat hükümlerine uyumu artırmak amacıyla konuya özel güçlü medya kampanyalarını barındıran **ulusal kampanyalar** (sigara bırakma kampanyaları, sigara içmeyen çalışanlardan oluşan sigarasız işyerleri, vb.) yapılacak.
- Sigara bırakma poliklinikleri vasıtasıyla **tedavide kullanılan ilaçların ücretsiz olarak sunulmasına devam edilecek**.
- Sigara bırakma polikliniğine başvuran her hastanın izleminin yapılabileceği takip sistemi güçlendirilerek, **yerel ve ulusal çapta bırakma oranları belirlenecek**.
- Sigara bırakma hizmetlerinin özellikle **birinci basamak sağlık hizmetlerinde yaygınlaşması sağlanacak**.
- **Gebeler, 18 yaşından küçükler gibi özellikli gruplara** yönelik sigara bırakma hizmeti sunan **merkezler yaygınlaştırılacak**.
- Tütün ürünü kullanımının bırakılmasında etkisi büyük olan, tütün ürünlerinin vergi yükünün artırılarak fiyatlarının yükseltilmesine yönelik olarak **sigara fiyatlarını milli gelirdeki artışla orantılı olarak artırarak** kolay erişebilir olmasını engelleyeceğiz.
- Sigara kullanmayan %70’lik kesimin hakkını korumaya yönelik açık alanlarda da tütün ürünü kullanımını önlemeye yönelik olarak **dumansız hava sahası alanlarının açık alanları da kapsayacak şekilde genişletilmesi** sağlanacak.
- Kanunla belirlenmiş olan alanlarda tütün ürünü kullanımını önlemek için **denetim sistemi güçlendirilecek (Nikotin partikül ölçümü gibi yeni teknolojik uygulamalar hayata geçirilecek**, kendi görev alanlarıyla ilgili sahada denetim yapan (gıda denetimi vb.) diğer kamu görevlilerinin de tütün denetimlerinde görev alması sağlanacak)
- Vatandaşların dumansız hava sahası hakkını kendisinin koruyabileceği ve destek olabileceği mekanizmalar hayata geçirilecek ve var olanlar güçlendirilecek (fahri denetim görevlisi gibi).
- Satış noktalarında sigara paketlerinin görünürlüğü azaltılacak, **kapalı dolaplar içinde satılması sağlanacak**.
- Münhasır satış noktaları oluşturulacak ve saat sınırlaması getirilecek.
- Tütün ürünlerinin içeriklerinde ve yadıklarında (emisyonlarında) bulunan nikotin zifir ve katrana ilave olarak diğer **kanserojen maddelerin ve zehirli bileşenlerin sigara**

paketleri üzerinde ve içerisinde yer alması sağlanarak toplumun bilgilendirilmesi sağlanacak.

- Ülkemizde ulusal, bağımsız ve bilimsel denetimden geçen akredite edilmiş tütün ürünlerinin içeriğini tespit etmeye yönelik **ölçüm laboratuvarının kurulması** sağlanacak.
- **Tütün endüstrisinin** her türlü sponsorluk faaliyetleri etkin şekilde takip edilecek ve hiçbir şekilde örtülü ya da açıktan reklam yapmasına müsaade edilmeyecek. Tüm etkinlikleri ilgili bakanlıklar tarafından oluşturulacak komisyonca **6 ayda bir denetlenecek.**

Tütün Ürünlerine Ulaşılabilirliğin Azaltılması Kapsamında;

- Okul çevresindeki marketlerde ve seyyar satıcılar tarafından **gençlere tek tek veya pakette sigara satışının tamamen önlenmesine yönelik denetimler artırılacak.** 18 yaşından küçüklere sigara satışı yapanlara yönelik verilecek cezalar yakından takip edilecek.
- Eğitim kurumlarının çevresindeki tütün ürünü **satış noktalarına 500 m mesafesinin getirilmesine yönelik düzenleme** yapılacak.
- Tütün ürünü **satış yaşının 21'e yükseltilmesi** sağlanacak.

Tütün Kontrolünde Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Kapsamında;

- Hazırlanan Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında **tüm süreçlerin göstergeleri tanımlandı** ve yürütülecek **faaliyetler bu gösterge ve hedefler üzerinden izlenecek.**
- Hazırlanan Eylem Planında tütün kontrol çalışmalarının süreç ve çıktılarını izlemek, sonuç ve etkilerini değerlendirmek amacıyla **düzenli olarak saha araştırmaları** yapılarak **düzenli veri toplanması** ve böylece tütünle mücadelede hangi noktadan **nereye geldiğimizin yakından takibi** yapılacak.
- Üniversiteler ve belediyelerin bu alanda proje geliştirmesi teşvik edilecek.
- Ülkemizde 4 yılda bir yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (**KYTA**) ve Küresel Gençlik Tütün Araştırması (**KGTA**) **2 yılda bir yapılacak** ve bu araştırma 2 yılda bir yapılan TÜİK Sağlık Araştırması ile desteklenecek. Böylece yıllık olarak ulusal bazda ve iki yılda bir **il bazında veri elde edilmesi sağlanacak.**
- Yürütülen faaliyetlerin etkinlik analizi yapılacak ihtiyaç olması halinde program güncellemeleri gerçekleştirilecek.

Alacağımız Tedbirler Sonucunda Özetle

13-15 yaş grubu öğrencilerdeki **%17,9 olan** tütün ürünü kullanım sıklığının **2023 yılında %10'a, 15 ve üzeri yaş grubunda % 31,6 olan** tütün ürünü kullanım sıklığının (ara sıra ve her gün kullananların toplamı) ise **2023 yılında % 24'e kadar düşürülmesi** hedeflenmektedir.